

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ:

ΑΝΤΙΠΟΥΡΚΙΣΜΟΣ, ΑΝΑΟΙΑΤΑΞΗ ΤΩΝ

Εντός των περιεχόμενων της μεταναστευτικής πολιτικής του ελληνικού κράτους συναντιούνται οι μεθοδεύσεις, οι τακτικές και οι ευκαιρίες της εξωτερικής πολιτικής με τις στρατηγικές της εργατικής πολιτικής. Κι αυτό γιατί η μεταναστευτική πολιτική είναι *πολιτική* στην ονομαστική της αξία: αφορά τόσο την καπιταλιστική οργάνωση της εργασίας και την διαχείριση του ταξικού ανταγωνισμού όσο και τον γενικευμένο διακρατικό ανταγωνισμό. Εφόσον έχουμε ορίσει εξαρχής ένα τέτοιο φόντο, ένα τέτοιο δίκτυο σχέσεων και σημείων το οποίο μπορούμε να εφαρμόσουμε στην συγκεκριμένη έννοια της επικαιρότητας ως αθροίσματος λόγων και πράξεων του ελληνικού κράτους στο «μεταναστευτικό», τότε η δουλειά που κάνουμε συνίσταται στην συντονισμένη συλλογή και πολιτική -δηλαδή ταξική- κατανόηση όλων αυτών των φαινομενικά σκόρπιων «ειδήσεων». Λέμε ότι χρειάζεται μέσα στην ομίχλη της κοβιτολογίας να μην χάνουμε από τα μάτια μας την εκδίπλωση της *μεταναστευτικής πολιτικής* καθώς συμπυκνώνει την *στρατιωτικοποίηση της εργασίας* ως ζώσα πραγματικότητα του σύγχρονου προλεταριάτου: δείχνει τι είναι αυτό που (μας) συμβαίνει. Σ' αυτό το συγκεκριμένο λέμε ότι στα *σύνορα* και στον χώρο των συνόρων, αφενός στο *έξω* της ελληνικής επικράτειας που την ορίζει ως τέτοια, στον Έβρο και στο Αιγαίο, και αφετέρου στο *μέσα* που οργανώνεται ως εσωτερικό «έξω», ως εντός σύνορο, στα στρατόπεδα συγκέντρωσης που είναι τα κέντρα κράτησης, χρειάζεται να βλέπουμε σχέσεις, διαδικασίες, κατανομές, παραγωγικότητες και συνεχή ανασυγκρότηση μίας κρατικής πολιτικής που διαχειρίζεται, δι-αμορφώνει, και αναδιαμορφώνεται από έναν σταθερό μεν, κυμαινομένης έντασης δε, πόλεμο στο «μέσα» και στο «έξω». Σκεπτομενες/οι αυτά, θα προσεγγίσουμε παρακάτω τα πρόσφατα επεισόδια αυτής της πολιτικής.

Καθόλη την διάρκεια του Δεκεμβρίου και αμέσως μετά το ναυάγιο της 2ας Δεκεμβρίου έξω από τη Λέσβο που σήμαινε το θάνατο δύο εικοσάχρονων Σομαλών γυναικών, οργανώνεται μία συστηματική παραγωγή «αστυνομικού ρεπορτάζ» αναφορικά με υποτιθέμενα συντονισμένες δραστηριότητες του τουρκικού κράτους που αποσκοπεί «να δημιουργήσει, μέσω αυτού του μηχανισμού, προβλήματα εσωτερικής ασφάλειας στα νησιά του ανατολικού Αιγαίου και όχι μόνον»¹. Αφού λοιπόν το ναυάγιο αποδόθηκε φυσικά σε ενέργειες του τουρκικού λιμενικού², μάθαμε ακόμα πως:

[Τ]η διακίνηση παράνομων μεταναστών από τη Σομαλία στην Ελλάδα μέσω Κωνσταντινούπολης και Σμύρνης διευκολύνουν ή και συντονίζουν οι τουρκικές αρχές, σύμφωνα με ανα-

λύσεις των υπηρεσιών ασφαλείας και πληροφοριών της χώρας. Από τα στοιχεία που έχουν συγκεντρώσει, προκύπτουν ισχυρές ενδείξεις ότι στην αλυσίδα της μεταφοράς Σομαλών από το Μογκαντίσου στο ανατολικό Αιγαίο μετέχουν κρατικοί φορείς της Τουρκίας, ΜΚΟ που εδρεύουν στη γειτονική χώρα καθώς και παράνομα δίκτυα δουλεμπόρων.³

Και, σύμφωνα με τις δηλώσεις του Μηταράκη, υπάρχουν στοιχεία «που καταδεικνύουν ότι η Άγκυρα όχι μόνο δεν τηρεί τις συμφωνίες Ευρωπαϊκής Ένωσης-Τουρκίας και Ελλάδας-Τουρκίας σε σχέση με τον έλεγχο των μεταναστευτικών ροών προς την Ελλάδα αλλά, αντίθετα, επιτρέπει, διευκολύνει έως και βοηθά τις παράνομες διελεύσεις»⁴. Επιπλέον «υπάρχουν αξιόπιστες πληροφορίες σχετικά με *κατά παραγγελία και σκόπιμη συγκέντρωση μεταναστών από τη Σομαλία, από διακινητές*. Ο αριθμός των μεταναστών που βρίσκεται στις δυτικές ακτές της Τουρκίας κυμαίνεται μεταξύ των 2 και 3 χιλιάδων [...] Υφίστανται στοιχεία ακόμη ότι Σομαλοί πολίτες έλαβαν βίζα υγείας ή φοιτητική βίζα στην Τουρκία, ενθαρρυνόμενοι με άμεσες ή έμμεσες μεθόδους»⁵. Τώρα όλα αυτά προκύπτουν από βίντεο τα οποία βρίσκει κανείς στα αντίστοιχα δημοσιεύματα, όπου οι εικονιζόμενοι μετανάστες «μιλούν» χωρίς να είναι σαφές αν πρόκειται για λήψη ομολογίας, συνέντευξη ασύλου, μήνυση [...] των «διακινητών» ή μαρτυρία.

Τα βίντεο αυτά είναι άλλη μία ζαριά: είναι η «αλήθεια» που μπορεί να συγκροτήσει στο επίπεδο της αναπαράστασης το ελληνικό κράτος ενάντια στα βίντεο των επαναπροωθήσεων. Τα βίντεο αυτά δεν χρειάζεται να πείσουν: χρειάζεται απλά να επιβιώσουν. Η εικόνα είναι φευγαλέα, η διαδρομή της όμως είναι ενδεικτική για τις προθέσεις εκείνων που την χρησιμοποιούν. Οι Σομαλοί μετανάστες υποτίθεται ότι «ομολογούν» τα παραπάνω «στοιχεία» και ο Μηταράκης παίζει αυτά τα βίντεο σε διεθνή συνέντευξη Τύπου, συμβάλλοντας ευθέως στην απέλπιδα προσπάθεια αυτής της κυβέρνησης να επιτύχει μία διεθνή «καταδίκη» της Τουρκίας για «κάτι», για *ό,τι απ' όλα κάτσει*. Στα βίντεο αυτά οι Σομαλοί -κρατούμενοι- μετανάστες κάθονται σε μία γωνία εντός ενός κοντέινερ ή εντός του χώρου κράτησης του λιμεναρχείου Λέσβου⁶, κάποιος κάνει την λήψη με ένα κινητό τηλέφωνο και από τις «συνεντεύξεις» τους ξεχωρίζουν αποσπάσματα όπως «*Όταν οι Σομαλοί θέλουν να περάσουν στην Ελλάδα, η τουρκική αστυνομία δεν τους συλλαμβάνει όπως π.χ. τους Αφγανούς. Κάνει τα στραβά μάτια και δεν τους σταματάει να τους ζητάει χαρτιά όπως συνήθως γίνεται με τους μετανάστες*»⁷. Το σενάριο της «συνέντευξης» είναι εκπληκτικό:

ΕΠΑΝΑΠΡΟΫΗΘΣΕΙΣ + ΕΓΚΛΗΣΜΟΝ

Οι Τούρκοι διακινητές τούς προέτρεψαν να επιχειρήσουν το ταξίδι προς την Ελλάδα, ακόμα και όταν διαπίστωσαν ότι η μηχανή της βάρκας που τους δόθηκε ήταν παλιά. Και όταν στη θάλασσα κινδύνεψαν να πνιγούν και κάλεσαν την τουρκική ακτοφυλακή, έλαβαν την απάντηση ότι βρίσκονται εκτός τουρκικών υδάτων. Παράλληλα όμως τους συμβούλεψαν να επικοινωνήσουν με τη ΜΚΟ Aegean Boat Report μέσω Facebook ή WhatsApp, να δώσουν το ακριβές στίγμα τους και να στείλουν φωτογραφία ζητώντας βοήθεια. Να έρθουν σε επαφή με τη συγκεκριμένη μη κυβερνητική οργάνωση μόλις φτάσουν στην Ελλάδα τούς είχαν «συμβουλέψει» και οι Τούρκοι διακινητές όταν επιβιβάστηκαν στη βάρκα για να περάσουν στην Ελλάδα, όπως αποκαλύπτουν. Σύμφωνα μάλιστα με τις οδηγίες των Τούρκων διακινητών, αυτή θα τους έφερνε σε επαφή με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ οπότε και θα μπορούσαν στη συνέχεια να μεταβούν όπου θέλουν. [...]⁸

Εντάξει! Η σκέψη μας είναι απλή: όπως ακριβώς, οι μετανάστες στον Έβρο τον περασμένο Μάρτιο, θεωρήθηκαν εισβολείς ενός υβριδικού πολέμου που διεξάγει το τουρκικό κράτος, όπως ακριβώς μετά τον εμπρησμό της Μόριας οι υπηρεσίες της ΕΥΠ εξέφρασαν τις ανησυχίες τους για τον «τουρκικό δάκτυλο» που δήθεν κρυβόταν πίσω τους, ενώ είναι γνωστή η εμπλοκή της ΕΥΠ στα κέντρα κράτησης, έτσι και αυτοί οι μετανάστες κρατούνται ως «αιχμάλωτοι» και ανακρίνονται, με το αποτέλεσμα της ανάκρισης να είναι αυτή η ίδια η αφήγηση του ελληνικού κράτους. Προφανώς, η «συνέντευξη» αυτή δεν είναι τυπικά νόμιμη κατά κανένα τρόπο, είτε αφορά την νομική διαδικασία εξέτασης της αίτησης ασύλου, είτε αφορά την ποινική διερεύνηση των εγκλημάτων της διακίνησης. Ούτε η βιντεοσκόπηση, ούτε πολύ περισσότερο η διεθνής προβολή του βίντεο «επιτρέπονται». Αλλά το πρόβλημα δεν είναι (μόνο) αυτό: ο συστηματικός εκβιασμός των μεταναστών από το ελληνικό κράτος είναι δεδομένος, η ανοιχτή χρησιμοποίησή τους είτε ως μέσο, είτε ως αντικείμενο, είτε ως αποδεικτικό στοιχείο, της «τουρκικής επιθετικότητας» τους εμπλέκει άμεσα τόσο σε πρακτικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο δημοσίου λόγου στις πολεμικές και εμπόλεμες επιδιώξεις του ελληνικού κράτους. Αλλιώς: η χρήση του «μεταναστευτικού» στην αντιτουρκική εξωτερική πολιτική είναι η χρήση των ίδιων των μεταναστών στις милитарιστικές ασκήσεις των ελληνικών επιτελείων, άλλοτε ως εχθρών και άλλοτε ως αιχμαλώτων και σημαίνει την διαχείρισή τους ως τέτοιων κυριολεκτικά. Τέτοιες κινήσεις, όπως αυτή που περιγράψαμε παραπάνω, δεν λειτουργούν μόνο «προπαγανδιστικά». Τέτοιες κινή-

σεις είναι υλικές, είναι εντελώς πραγματικές: αντικατοπτρίζουν την πραγματική ισχύ του ελληνικού κράτους να μεταβάλλει το φυσικό και νομικό status των μεταναστών κατά βούληση. Η χρήση ενός μυστικού χώρου κράτησης μεταναστών στον Πόρο των Φερών, τουλάχιστον πέρυσι τον Μάρτιο, για τον οποίο δεν υπάρχουν καθόλου στοιχεία, που παραπέμπει αν όχι στην πολεμική διαχείριση «πληθυσμού»;

Η διαχείριση της κυκλοφορίας των μεταναστών, η διαχείριση του συνόρου που συνεχίζει να δείχνει προς την ένταση του милитарισμού είναι αξεδιάλυτη συνδεδεμένη με την εντατικοποίηση του ελληνοτουρκικού ανταγωνισμού. Αν μη τι άλλο, η «κατάσταση έκτακτης ανάγκης» συντηρείται υπόκωφα στον Έβρο: η επιχείρηση «Ασπίδα» διατηρήθηκε μέχρι τον Οκτώβριο και «ενισχύεται», καλύπτοντας και την περιοχή της Ροδόπης⁹, η διατήρηση των τοπικών πολιτοφυλακών κρατά τους φασίστες σε ετοιμότητα¹⁰, ο φράχτης κατασκευάζεται. Παράλληλα, η πλήρης υπαγωγή της διαχείρισης της μετανάστευσης στο στρατοαστυνομικό σύμπλεγμα ταυτίζεται με την κατασκευή της στον δημόσιο λόγο ως αμιγώς ζήτημα ασφαλείας. Διαμέσω της έννοιας της ασφάλειας, μπορούμε να καταλάβουμε την στρατηγική συνεργασία όλων αυτών των διακριτών κρατικών μηχανισμών: από την αστυνομία μέχρι την ΕΥΠ, από το υπουργείο μέχρι τις πολιτοφυλακές και τα security των κλειστών κέντρων κράτησης. Μπορούμε να καταλάβουμε τη συνεχή αναβάθμιση του τεχνο-милитарιστικού πλέγματος επιτήρησης των συνόρων, μπορούμε να καταλάβουμε γιατί «35 ραντάρ και 26 κάμερες θα επιτηρούν το Αιγαίο». Το Εθνικό Σύστημα Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Επιτήρησης (ΕΣΟΘΕ) είναι ένα «δίκτυο σύγχρονων ραντάρ και θερμικών καμερών μεγάλης εμβέλειας, με δυνατότητα να μεταφέρουν σε 24ωρη βάση και σε πραγματικό χρόνο εικόνα από τα θαλάσσια σύνορα της χώρας, επιτυγχάνοντας αυτό που διεθνώς ονομάζεται Maritime Domain Awareness.»¹¹. Αυτή η κατάσταση ετοιμότητας, «επαγρύπνησης», που παραπέμπει μόνο σε μία πολεμική χωροθεσία του Αιγαίου, «πέραν της προστασίας των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε., θα συμβάλει ενεργά στη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών και στην πάταξη κάθε μορφής εγκληματικότητας», ενώ το σχεδιαζόμενο σύστημα θαλάσσιας επιτήρησης θα επιτρέπει στο λιμενικό και τον στρατό «να εντοπίζουν μικρούς στόχους σε μεγάλη απόσταση», ενώ ο χειριστής «θα μπορεί να καταγράψει την προπαρασκευή απόπλου παράτυπων μεταναστών από τα απέναντι τουρκικά παράλια». Λέμε ότι η εξωτερική πολιτική είναι μόνιμη διάσταση της μεταναστευτικής πολιτικής και δείχνει προς την εντατικοποίηση της милитарιστικής διαχείρισης του πολυεθνικού προλεταριάτου- αυτή η

1. Γιάννης Σουλιώτης, *Κυκλώματα διακίνησης και τουρκικές αρχές*, εφημ. «Καθημερινή» (9-12-2020).
2. Τάνια Γεωργιοπούλου, *Ν. Μητράκης: Η τουρκική ακταιωρός εντόπισε τους μετανάστες και δεν τους βοήθησε*, εφημ. «Καθημερινή» (2-12-2020).
3. Ο.π.
4. Τάνια Γεωργιοπούλου, *Ν. Μητράκης: Τουρκία και ΜΚΟ διευκολύνουν τις παράνομες διελύσεις Σομαλών*, εφημ. «Καθημερινή» (08-12-2020).
5. Ο.π.
6. Δημήτρης Αγγελίδης, *Και τα βίντεο του υπουργείου εκθέτουν τον κ. Μητράκη*, εφημ. «Εφημερίδα των Συντακτών» (11-12-2020).
7. Τάνια Γεωργιοπούλου, *Στο φως βίντεο με καταθέσεις Σομαλών στις ελληνικές αρχές*, εφημ. «Καθημερινή» (09-12-2020).
8. Ο.π.
9. Γιάννης Σουλιώτης, *Ενισχύεται η «Ασπίδα» στα σύνορα*, εφημ. «Καθημερινή» (17-10-2020).

στρατιωτικοποίηση των συνόρων είναι μία σταθερή μέθοδος και αφορά τόσο την πολεμική όσο και την εργατική ποιότητα των τακτικών των κρατικών μηχανισμών.

Με ένα βήμα βρισκόμαστε στο αμέσως προηγούμενο «σκάνδαλο»: η Frontex φέρεται να συμμετέχει στις επαναπροωθήσεις στο Αιγαίο ή να τις συγκαλύπτει¹²: «Σημειώνεται ότι η έρευνα αποκαλύπτει τουλάχιστον έξι παράνομες επιχειρήσεις επαναπροώθησης στο Αιγαίο στις 28 Απριλίου, στις 4, 5 και 8 Ιουνίου και στις 15 Αυγούστου από το ελληνικό Λιμενικό με τη συνεργασία ή την ανοχή της Frontex.» Τα περιστατικά είναι (προφανώς!) πολλά. Το πρώτο περιστατικό σημειώθηκε στις 8 Ιουνίου, όταν ρουμανικό σκάφος έκλεισε τον δρόμο σε φουσκωτή βάρκα με μετανάστες που είχε αποπλεύσει από τα παράλια της Τουρκίας με προορισμό τη Λέσβο. Η κίνησή του κατεγράφη σε βίντεο που τράβηξαν στελέχη της τουρκικής ακτοφυλακής και δημοσιεύει το περιοδικό Der Spiegel στην ηλεκτρονική του έκδοση. Το δεύτερο συμβάν καταγράφηκε το πρωί της 15ης Αυγούστου. Σύμφωνα με το δημοσίευμα, «ρουμανικό σκάφος ήταν παρόν όταν στελέχη του ελληνικού Λιμενικού, που είχαν καλυμμένα τα πρόσωπά τους με κουκούλες, έκαναν ρεσάλτο σε βάρκα με μετανάστες και αφού κατέστρεψαν τη μηχανή της την έδεσαν και τη ρυμούλκησαν έως τα τουρκικά χωρικά ύδατα. Το περιστατικό κατέγραψε το πλήρωμα παραπλέοντος γερμανικού πολεμικού πλοίου σε αναφορά του που ετέθη υπ' όψιν των δημοσιογράφων του γερμανικού περιοδικού»¹³. Σε άλλη περίπτωση, «η ελληνική ακτοφυλακή έδωσε εντολή σε σκάφος της Δανίας να μην επιβιβάσει πρόσφυγες και να τους επαναπροωθήσει στην Τουρκία.» Η Frontex διεξήγαγε την εσωτερική έρευνα αναφορικά με την επιχείρηση της 17-18ης Απριλίου, όπου «το Ελληνικό Λιμενικό ζητά δύο φορές από το αεροσκάφος [της Frontex] να απομακρυνθεί από το σημείο, ωστόσο αυτό παραμένει και καταγράφει την εξέλιξη της παράνομης επιχείρησης»¹⁴.

Ας θυμηθούμε ξανά: το ελληνικό κράτος έχει αναλάβει τον ρόλο του «συνόρου της Ευρώπης» επίσημα και επικυρωμένα από το 2003 επειδή αυτό αντιστοιχεί στην ιστορική πολιτική φυσιογνωμία του, στα γεωπολιτικά του χαρακτηριστικά, την εξωτερική του πολιτική και το πολιτικό και οικονομικό νόημα της συμμετοχής του στην Ε.Ε.. Η διαχείριση των «ροών» όσον αφορά το ειδικό του έργο συνίσταται στην «φύλαξη των συνόρων», την πολιτική απαγόρευση, την συστηματική υποτίμηση και απαξίωση του πολυεθνικού προλεταριάτου, την ταξινόμηση και την διαίρεσή του τόσο μέσω του εγκλεισμού και της αιχμαλωσίας του, δηλαδή της ψυχολογικής, πολιτικής, ηθικής εξόντωσής του όσο και μέσω της φυσικής εξόντωσής του, των πνιγμών και των δολοφονιών. Η «επαναπροωθιστικότητα» και η απελασιμότητα των μεταναστ(ρι)ών είναι τακτικές αυτής ακριβώς της στρατηγικής. Η συστηματικότητα των επαναπροωθήσεων είναι αφενός η συγκεκριμένη δουλειά που έχει αναλάβει το ελληνικό κράτος ως προς την εμπέδωση της πολιτικής απαγόρευσης των μεταναστ(ρι)ών και τον παραγωγικό έλεγχο της κυκλοφορίας της εργασίας. Δεύτερον, η συστηματικότητα των επαναπροωθήσεων προς την Τουρκία, αντιστοιχεί σε όσα περιγράψαμε παραπάνω, στην στόχευση της *μετάθεσης της ευθύνης* ή καλύτερα στην παραγωγή της «ανευθυνότητας», της «αναληψίας», του αφηγήματος της «εργαλειοποίησης» των μεταναστών από το τουρκικό κράτος.

Από την άλλη, νομίζουμε πως η παρουσία της Frontex -σχεδόν δεκαετής- συνιστά την τυπική εγγύηση ότι αυτή η δουλειά θα γίνεται και με την απαραίτητη ευρωπαϊκή *νομιμοποίηση*. Η Frontex είναι ο ευρωπαϊκός νόμος που παρίσταται δια της απουσίας του. Φέροντας το συμβολικό φορτίο της νομιμοποίησής της

από όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε., η Frontex συνιστά την παρουσία του «δημοκρατικού νόμου», καλύπτοντας και παρέχοντας την εγγύηση ότι η παραβίαση του νόμου μπορεί να συντελεστεί. Επιμένουμε σ' αυτό, καθώς η απαγόρευση των επαναπροωθήσεων έχει υπάρξει η αιχμή του ανθρωπιστικού-δικαιωματικού λόγου της Ε.Ε. Λέμε, λοιπόν, ότι *ανέκαθεν* η παρουσία της Frontex στο Αιγαίο σήμαινε την κάλυψη αυτού του χώρου με το απαραίτητο εκείνο πέπλο νομιμότητας που εγγυάται την αδιτάρακτη δολοφονική δραστηριότητα του ελληνικού λιμενικού. Ενίοτε κάνει και η ίδια αυτήν την δουλειά.

Αυτό που γίνεται «έξω», είναι το ίδιο που γίνεται «μέσα». Η ένταση της στρατιωτικοποίησης στα σύνορα, η χρησιμοποίηση των μεταναστών ως μέσων εξωτερικής πολιτικής δίνουν τον τόνο: οι κλειστές δομές είναι το απαραίτητο συμπλήρωμα και το πολιτικό θεμέλιο της νομιμοποίησης του αυξημένου και εντατικού πολεμικού χαρακτήρα των συνοριακών μηχανισμών. Η αναδιάρθρωση του αρχιπελάγους των μικρών και μεγαλύτερων κέντρων κράτησης σημαίνει την αναδιάρθρωση τόσο των πολιτικών αρμοδιοτήτων όσο και των προσοδικών δικτύων τους¹⁵. Τώρα αν τα νέα κέντρα κράτησης θα είναι «πιο κλειστά» αυτό νομίζουμε πρέπει να συναρτηθεί με την εξής εκτίμηση: οι πολυεθνικοί προλετάριοι/ες δεν συμφέρει να καθλώνονται σε ένα οριστικό κατηγορούμενο: «εισβολείς» ή «θύματα», «παράνομοι» ή «νόμιμοι», «εν δυνάμει τρομοκράτες» ή «πρόσφυγες» -πρέπει να βρίσκονται συνεχώς στο όριο της δυνατότητας να κατονομαστούν και να προβληθούν έτσι ή αλλιώς, αυτήν την στοχοθεσία υπηρετεί ο δημόσιος λόγος ως κρατικός λόγος (ή η ιδεολογία). Κατά τον ίδιο τρόπο, τα κέντρα κράτησης πρέπει να είναι τόσο *κλειστά* (ώστε οι πειθαρχικές ποινές, η βία, ό,τι κάνουν οι μπάτσοι και οι φίλοι τους να είναι απρόσιτο) και τόσο *ανοιχτά* (να σκάνε τα μίντια, να γίνονται δημόσιες δηλώσεις, να φαίνεται ότι «παραβιάζονται δικαιώματα», να εκτυλίσσεται το «ανθρωπιστικό δράμα») όσο χρειάζεται κάθε φορά· (σ)το *όριο* λοιπόν. Μένει να δούμε.

10. Έγραψε ο δημοσιογράφος Αντώνης Τελόπουλος στις 9-11-2020 σε άρθρο του στην Εφημερίδα των Συντακτών με τίτλο «Αυτοδικία κατά προσφύγων στον Εβρο με άνωθεν στήριξη»: «Κάτοικος της Ορεσιτιάδας προσπάθησε να συλλάβει αλλοδαπούς, απειλώντας τους με φτυάρι. Θεσμικοί παράγοντες υπερασπίζονται περιπολίες πολιτών στην περιοχή, οι οποίες, σύμφωνα με τοπικό παράγοντα, γίνονται κατόπιν εντολής του υπουργού Αμυνας.»

11. Γιάννης Σουλιώτης, *35 ραντάρ και 26 κάμερες θα επιτηρούν το Αιγαίο*, εφημ. «Καθημερινή» (19-10-2020).

12. Δημήτρης Αγγελίδης, *Λιμενικό και Frontex επαναπροωθούν μαζί*, εφημ. «Εφημερίδα των Συντακτών» (24-10-2020).

13. Γιάννης Σουλιώτης, *Έρευνα Frontex για επαναπροωθήσεις*, εφημ. «Καθημερινή» (28-10-2020).

14. Δημήτρης Αγγελίδης, *Μαζί επαναπροωθούν, μαζί το συγκαλύπτουν*, εφημ. «Εφημερίδα των Συντακτών» (28-11-2020).

15. Στην Σάμο, την Κω και την Λέρο, έχουν κλείσει εννέα δομές ενώ το σχέδιο είναι να έχουν μειωθεί οι συνολικά 32 δομές σε 26 μέχρι το τέλος του 2021 και στα νησιά να λειτουργούν αποκλειστικά οι νέες «Κλειστές Ελεγχόμενες Δομές Νήσων». Η σύμβαση χρηματοδότησης για την κατασκευή των κλειστών κέντρων αφορά το ποσό των 121.374.372,06 ευρώ, ενώ ανάδοχος της κατασκευής των κλειστών δομών στα τρία παραπάνω νησιά είναι η εταιρία METKA. Για το κλειστό κέντρο της Λέσβου, που θα αντικαταστήσει τον καταυλισμό του Καρά Τεπέ η κοινοτική χρηματοδότηση αφορά ποσό επιπλέον των 121 εκατομμυρίων που αφορά τα παραπάνω τρία κλειστά κέντρα.